

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI.

Člani „Zadružne zveze“ dobivajo list brezplačno. — Cena listu za nečlane po štiri krone na leto, za pol leta dve kroni, za četrt leta eno krono; za člane zvezinih zadrug po tri krone na leto. — Posamezne številke 20 vin.

:: Telefon štev. 216. ::

C. kr. poštne hran. št. 64.846
Kr. ogrske „ „ „ 15.649

Izhaja 10. in 25. vsakega meseca. — Sklep urejevanja 5. in 20. vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo. — Cena inseratom po 30 vinarjev od enostopne petit-vrste, za večkratno inseracijo po dogovoru.

Vsebina: Najvišja zahvala. Cesarski ukaz z dne 13. avgusta 1914, drž. zak. št. 216. a odložitvi zasebnopravnih denarnih terjatev. Razmerje mlekarских zadrug do davčnih oblasti. Preskrbina za družine vpoklicancev. O vojnih dejstvih. Vestnik Zadružne zveze. Zadružni pregled. Gospodarski pregled. Razne objave. Občni zbori.

Najvišja zahvala.

Zadružna zveza v Ljubljani je prejela od e. kr. deželnega predsedstva za Kranjsko sledeči dopis z dne 18. avgusta 1914:

Cenjeni

Zadružni zvezi

v Ljubljani.

Na najvišje povelje mi je čast, vsled razpisa gospoda ministra za notranje stvari z dne 17. julija 1914, št. 8187/M. I. javiti cenjeni zvezi Najvišjo zahvalo za sožalje, izraženo povodom pretresljive smrti Njegove e. in kr. Visokosti, presvitlega gospoda nadvojvode Frana Ferdinanda.

C. kr. deželni predsednik:
Schwarz, I. r.

Cesarski ukaz z dne 13. avgusta 1914, drž. zak. št. 216 o odložitvi zasebnopravnih denarnih terjatev.

Na podlagi § 14. državnega osnovnega zakona z dne 21. decembra 1867, drž. št. 141 ukazujem tako:

§ 1.

(1) Pred avgustom 1914 nastale zasebno pravne denarne terjatve všteti terjatve iz menic ali čekov, dalje denarne terjatve iz

zavarovalnih pogodb, katere so bile sklenjene pred tem dnem, se odlože, ako so bile zapadle pred 1. avgustom 1914, do dne 30. septembra, če so bile zapadle ali zapadejo med 1. avgustom in 30. septembrom, za 61 od dneva zapadlosti.

(2) Za pred 1. avgustom 1914 izstavljene menice in čeke, kateri so bili zapadli ali zapadejo v času od 1. avgusta do 30. septembra, se rok za predložitev v sprejem ali v plačilo in za vložitev protesta podaljša za 61 dni.

(3) Pri izračunanju dobe odloga je vračunati dan pričetka in dan končanja roka, odmenjenega za odlog.

§ 2.

Določila § 1. se ne uporabljajo na:

1. terjatve iz službenih in mezdnih pogodb (§§ 1151. do 1163. o. d. z.);

2. terjatve iz najemninskih in zakupnih pogodb;

3. zahtevke na plačilo obrestij in anuitet od terjatev, ki so zemljeknižno zavarovana na v najem danih ali v zakup vzetih posestvih, v kolikor dolžnik ne dokaže,

da dejansko prejete najemnine in zakupnine po odbitku davkov in javnih davščin ne zadostujejo za plačilo obrestij in anuitet;

4. rentne terjatve in zahtevki za terjatve vzdrževanja;

5. terjatve, ki pristojajo neposredno ali na podlagi kakega nakazila (§ 1408. o. d. z.) družbi Rdečega križa, dalje kakemu skladu za podpiranje pripadnikov mobilizovanih oseb ali za kakšno drugačno podpiranje ob priliki vojske;

6. iz zavarovalnih pogodb za življenje izvirajoči zahtevki do odkupa ali dovolitve posojil v visokosti do 200 K in do plačila zavarovalnine v visokosti do 500 K, dalje iz zavarovalnih pogodb, ki so se za slučaj smrti v vojski posebej sklenile, do visokosti popolne zavarovalne vsote in pri vseh drugih zavarovalnih panogah do odškodnine v visokosti do 400 K;

7. zahtevki na plačilo obrestij in povračilnih plačil glavnice iz državnih dolgov in od države zajamčenih obveznostij kakor tudi iz zastavnih pisem in drugačnih zadolžnic, ki so pripuščene za nalaganje sirotinskega denarja.

§ 3.

(1) Na terjatve iz tekočega računa se uporabljajo določila § 1. z omejitvijo, da se more v teku enega kalendaričnega meseca zahtevati pri deželnih in delniških bankah plačilo v visokosti do treh odstotkov terjatve, kakoršna je obstojala dne 1. avgusta, najmanj pa 400 K, pri drugih kreditnih zavodih izvzemši rajfajznovke (zakon z dne 1. junija 1889, drž. zak. št. 91) plačilo v visokosti do dveh odstotkov one terjatve, najmanj pa 200 K in pri rajfaznovkah plačilo v visokosti do 50 K.

(2) Plačilo višjih kakor poprej označenih zneskov se more iz terjatev v tekočem računu zahtevati:

1. Brez omejitve na kak določen znesek, kolikor je odplačilo

a) dokazano potrebno za izplačilo plač in mezd v lastnem obratu upnikovem ali za plačilo najemnin ali zakupnin, katere je upnik na dolgu;

b) potrebno za plačilo davkov in javnih davščin potom nakazila ali pošiljatve na blagajno, ki je opravičena pobirati jih;

c) zahtevano od dežel, okrajev, občin v svrhu izpolnitve njihovih obveznostij, všteti obrestovanje in poplačilo deželnih in občinskih dolgov ali od javnopravnih zavarovalnih zavodov v svrhu izpolnitve njihovih obveznosti napram zavarovancem in njihovim pripadnikom.

2. V vsakem koledarskem mesecu do visokosti petih odstotkov terjatve iz tekočega računa, kakor je obstojala dne 1. avgusta 1914, kolikor je povračilo dokazano potrebno za vzdrževanje upnikovega obrata;

3. v času od 1. avgusta do 30. septembra 1914 do visokosti 50 odstotkov terjatve iz tekočega računa, kakor je obstojala dne 1. avgusta 1914, kolikor se povračilo dokazano potrebuje za izpolnitev obveznosti, ki jo ima kaka hranilnica ali kreditna zadruga po tem cesarskem ukazu za izplačila iz tekočega računa ali iz vlog proti vložni knjižici.

(3) V drugem odstavku, števil. 1., 2. in 3. označeni zneski se morejo zahtevati vspešno. Nasprotno se morejo tekom enega koledarskega meseca v prvem in drugem odstavku označeni zneski vspešno zahtevati le do najvišjega zneska, katerega izplačati je kreditni zavod dolžan na temelju določil prvega ali drugega odstavka.

(4) Proti zahtevi, da se terjatve iz tekočega računa pri istem kreditnem zavodu preodkazujejo na obstoječe račune ali na račune, ki se imajo otvoriti na novo, se z odlogom ne more ugovarjati; vendar se pa izplačilo preodkazanih zneskov med dobo odloga ne more zahtevati.

§ 4.

Na povračilne terjatve iz vlog na vložno knjižico, ki so bile vložene pred 1. avgustom 1914, se uporabljajo določila § 1. z omejitvijo, da se more od iste vloge tekom enega koledarskega meseca pri deželnih in delniških bankah zahtevati plačilo v visokosti do 200 K, pri drugih kreditnih zavodih, izvzemši rajfajznovke, plačilo v visokosti do 100 K in pri rajfajznovkah plačilo v visokosti do 50 K.

§ 5.

(1) Zneski, ki so bili od vlog na vložno knjižico odplačani v času od 1. do 14. avgusta 1914, se morejo vračunati v znesek, ki se more po § 4. tega cesarskega ukaza zahtevati tekom meseca avgusta.

(2) Ako je kak kreditni zavod po 1. avgustu 1914 na podlagi tekočega računa izplačal več kakor se more zahtevati po § 3. tega cesarskega ukaza, more presežek pri kakšni novi zahtevi za izplačilo vračunati tudi v sledečem koledarskem mesecu.

§ 6.

Terjatve za povračilo za kako tretjo osebo plačanega dolga na davkih ali na javnih davščinah so podvržene odlogu, uživajo pa v konkurzu predpravo plačane terjatve.

§ 7.

Vlada se pooblašča, ukazoma določiti nadaljne izjeme od splošne odložne odredbe kakor tudi omejiti v § 2., št. 1 do 6, §§ 3. in 4., tega cesarskega ukaza določene izjeme.

§ 8.

Pri menicah in čekih brez ozira na plačilni kraj, ki so bili izstavljene po 31. juliju 1914 in glede katerih nepremagljiva zapreka (višja sila), katera je nastopila vsled vojnih dogodkov, onemogočuje predložitev v sprejem ali v plačilo in vložitev protesta, se plačilni čas, rok za predložitev v sprejem, ali v plačilo in za vložitev protesta za toliko odloži, kolikor je potrebno, da se more po pre-

nehanju zapreke izvršiti meničnopravno dejanje, najmanj pa za deset delovnih dni po prenehanju zapreke. V protestu je kolikor mogoče ugotoviti zapreko in koliko časa je trajala.

§ 9.

Za čas, za katerega se vsled odloga premakne plačilo, je plačevati zakonite ali po pogodbi pristoječe višje obresti.

§ 10.

Doba odloga se ne všteje pri preračunanju roka zastaranja in zakonitih rokov za vložitev tožbe.

Z med 1. avgustom in 30. septembrom izvršeno odpovedjo kake denarne terjatve, na katero se nanaša ta cesarski ukaz, je tako ravnati, kakor da bi bila podana dne 1. oktobra 1914.

§ 12.

(1) Sodnega postopka o tožbah, s katerimi se zahteva plačilo odloženih terjatev, ni nadaljevati do poteka odložnega roka, razun če toženec predlaga začetek pretrganega postopka. Ako se je pa že pred 1. avgustom 1914 vršil prvi narok v smislu § 239. c. pr. r. ali se je vršila ustmena sporna razprava, je sodni prestopek nadaljevati in je v razsodbi rok za izpolnitev vštevši pravdne stroške tako določiti, da se prične s potekom odložnega roka.

(2) Ko stopi v veljavo ta cesarski ukaz, je tožbe na plačilo odloženih terjatev zavrniti.

§ 13.

(1) Izvršilnih dejanj, vštevši izvršila v zavarovanje, na korist odloženih terjatev ni dovoljevati, dokler traja rok odloga, že dovoljenih pa ni izvršiti. Tekočega izvršilnega postopanja, izvzemši zasilno upravo in zasilno dajanje v zakup, ni nadaljevati. Že dostavljeni odkazni sklepi ostanejo v veljavi. Potom eksekucije potirjane zneske je razdeliti.

(2) Izvršilna dejanja, ki so bila opravljena, predno je bil ta cesarski ukaz znan pri izvršilni sodniji, ostanejo v veljavi.

(3) Začasne odredbe na korist odloženih terjatev se morejo dovoliti in izvršiti.

§ 14.

Kolikor se morejo avstrijski upniki v kaki drugi državi potegniti za zasebno-pravne terjatve le v manjši izmeri ali pod dalje idočimi omejitvami, kakor je določeno v tem cesarskem ukazu, podvržene so terjatve pripadnikov takih držav enakim omejitvam.

§ 15.

Ta cesarki ukaz stopi v veljavo dne 15. avgusta 1914. Ob istem času zgubi veljavo cesarski ukaz z dne 31. julija 1914, drž. zak. št. 193.

Izvršiti ta cesarski ukaz je naročeno Mojemu pravosodnemu ministru v sporazumu s prizadetimi ministri.

Dunaj, dne 13. avgusta 1914.

Razmerje mlekarских zadrug do davčnih oblastij.

Letos so bile začele davčne oblasti razpošiljati mlekarским zadrugam pozive, da naj naznanijo imena onih svojih udov, od katerih so prejemale mleko in koliko se je tem udom za mleko izplačalo. Nekoliko smo o tej stvari pisali že v 12. letošnji številki.

Enak poziv je bila prejela tudi naša članica, mlekarska zadruga na Rovih, ki se je obrnila do Zadružne zveze za nasvet, kaj naj stori v tej zadevi. Zveza ji je priporočila, da naj se pritoži na višjo oblast in ji je obenem sestavila priziv. To je zadruga tudi storila in je bil dotični priziv ugodno rešen. C. kr. finančno ravnateljstvo v Ljubljani je namreč odlok davčne oblasti prve instance razveljavilo.

Ker je stvar važna za vse mlekarске zadruge, priobčujemo tu dotični priziv in pa odlok c. kr. finančnega ravnateljstva s katerim se je prizivu ugodilo.

Priziv se glasi:

C. kr. okrajno glavarstvo kot davčna oblast v Kamniku.

Z dopisom z dne 19. julija 1914, št. 1030, d. r. iz l. 1914 je c. kr. okrajno glavarstvo kot

davčna oblast v Kamniku pozvalo podpisano Mlekarsko zadrugo v Rovih, registrovano za drugo z omejeno zavezo, v roke njenega načelnika A. U., da naj naznani, koliko mleka so oddali njeni člani zadrugi v l. 1913 in koliko se jim je za dobljeno mleko izplačalo. Svojo zahtevo opira c. kr. okrajno glavarstvo na § 269. zakona (novela) z dne 23. januarja 1914, drž. zak. št. 13.

Ker smatra podpisana zadruga to zahtevo kot v zakonu neutemeljeno, vlaga

priziv

s sledečo utemeljitvijo.

V § 269. cit. zak. je določeno, da mora vsakdo v davčnih zadevah drugih na zahtevo pričati ali izpovedati kot izvedenec.

Jasno je, da se tika ta zakonita določba le takih slučajev, ko gre za obdavčenje posameznih, konkretno določenih, imenoma navedenih oseb, ne more se pa tolmačiti tako, da bi bil kdo zavezan pričati in izpovedovati kar o gotovi skupini davčnih zavezancev, ki je le na splošno označena, ne da bi bila navedena imena posameznih pripadnikov te skupine.

Vsled tega je smatrati zgoraj označeno zahtevo c. kr. okrajnega glavarstva kot neopravičeno, ker se niso navedli konkretni slučajji, v katerih naj bi se pričalo.

Je pa še drug važen razlog, vsled katerega podpisana zadruga meni, da ni dolžna ugoditi navedeni zahtevi c. kr. okrajnega glavarstva. Če bi načelstvo podpisane zadruge podalo pričevanje glede zadrugnikov mlekarске zadruge, je čisto gotovo, da bi se s tem za drugi prizadejala jako občutna materijalna škoda. Kakor hitro bi se med člani razvedelo, da načelstvo zadruge naznanja davčni oblasti, koliko so prejeli za dobavljeno mleko, potem bi brez dvoma mnogi udje iz zadruge izstopili, boječ se, da bodo imeli sitnosti z davčnimi zadevami; v tej misli bi mnoge člane podkrepilo tudi to, da drugi posestniki, ki niso včlanjeni v zadrugi, nimajo ob prodaji mleka nobenih težkoč. Ta okolnost bi čisto gotovo

mnoge člane napotila, da bi izstopili iz zadruge, kar bi storili toliko lažje, ker se mleko vedno tudi brez zadruge lahko proda. Če bi pa člani začeli zapuščati zadrugo, bi le tej nastala znatna gmotna škoda, ker bi potem prejemale mnogo manj mleka, dočim bi ostali produkcijski stroški isti.

Nevarnost gmotne škode bi nastala za zadrugo za slučaj izstopa večjega števila članov tudi zaradi tega, ker ima sklenjene s svojimi odjemalci dobavne pogodbe za daljše dobe. Če bi ne mogla dobavljati pogojene množine mleka, oziroma mlečnih izdelkov, bi morala plačati svojim odjemalcem globo in bi poleg tega mogla priti v položaj, da bi svoje odjemalce izgubila, ako bi napram njim ne mogla točno izvrševati prevzetih obveznosti.

Škoda bi zadrugi grozila tudi zaradi sledeče stvari. Ako bi bilo načelstvo dolžno sodelovati pri poizvedbah davčnih oblasti o obdačljivih dogodkih zadružnikov, bi se brez dvoma marsikak odbornik branil izvrševati tak posel in bi raje svoje mesto odložil, kakor da bi izvrševal nekaj, kar bi mu nakopalo nasprotstvo in sovraštvo pri zadružnikih, ki so mu mesto v odboru poverili kot svojemu zapupniku. Osobito bi bil prizadet vsakokratni načelnik. Posledica bi bila, da bi zadruga težko mogla dobiti sposobno načelstvo in da bi se zlasti bolj izobraženi in razumni zadružniki ne hoteli dati izvoliti v odbor. Če se pa volijo v načelstvo nesposobni zadružniki, ne bi mogli zadruge uspešno voditi, vsled česar bi nastala njej sami kakor tudi vsakemu posameznemu članu gmotna škoda.

Navedene okolnosti so očitno take, da je načelstvo podpisane zadruge prepričano, da bi se povzročila zadrugi neposredna in prav znatna škoda, če bi ugodilo zahtevi c. kr. okrajnega glavarstva, in da vsled tega po drugem odstavku zgoraj cit. § 269. zadruga ni dolžna doposlati c. kr. okrajnemu glavarstvu kot davčni oblasti zahtevanih podatkov.

Iz teh razlogov vlaga podpisana zadruga priziv in prosi:

C. kr. okrajno glavarstvo kot davčna oblast blagovoli predležeči priziv predložiti v rešitev pristojni višji oblasti, ki je naprošena, da v smislu gorenjih izvajanj razveljavi izpodbijani odlok c. kr. okrajnega glavarstva v Kamniku z dne 19. junija 1914, št. 1030, d. r. iz l. 1914.

R o v a, dne 27. julija 1914.

Na ta priziv je prejela mlekarska zadruga sledečo rešitev:

Štev. 1362/d. r.

C. kr. okrajno glavarstvo v Kamniku
dne 12. avgusta 1914.

Mlekarski zadrugi
v roke načelnika gosp. A. U.
na

Rovih.

C. kr. finančno ravnateljstvo v Ljubljani je z odlokom z dne 5. avgusta 1914 št. A. I. 2844 Vašemu pozivu z dne 27. julija 1914 v zadevi poizvedovanja o dobaviteljih mleka Vaši zadrugi prilikom priredbe dohodnine za letošnje leto ugodilo ter odredilo, da se tukajšni odlok z dne 19. julija 1914 in z dne 23. julija 1914 št. 1030 umakne in razveljavi.

Ker je za letos priredba osebnega davka že končana, se tudi pojasnila za posamezno določene in imenoma navedene osebe to leto ne bodo zahtevala, pač pa v slučaju potrebe prihodnja leta.

K. n.

Svetek, l. r.

Preskrbnina za družine vpoklicancev.

Družine vpoklicancev dobe preskrbnino. Vpoklicanec mora biti avstrijski državljan, za ogrske vpoklicance ne velja naša postava. Vseeno je, ako je mož vpoklican v pravo vojaško službo ali pa v črno vojno. Preskrbnina se v obeh slučajih izplača.

Kdo je upravičen? K družini spadajoči se v vsakem slučaju smatrajo žena in otroci, dalje tudi starši, stari očetje in matere, kakor tudi stari očetje in matere zetov ter snah, očimov in mačeh in nezakonski otroci. Žena in otroci dobe, tudi če žive v inozemstvu,

preskrbnino. Ostali jo prejmejo le takrat, ako stanujejo v Avstriji. Toda sorodstvo vpoklicanca samo ne zadostuje, da se izplača preskrbnina. Upravičeni so le oni družinski člani, katerih oskrbovanje je dosedaj bistveno odvisno od delovnih prejemkov vpoklicanca. Ako je tedaj samo en družinski član deloma delozmožen ali že deloma delozmožen sedaj in potemtako nekaj, pa ne več toliko ali sploh ne zasluži toliko, da se s tem popolnoma ne preživlja, tedaj dobi preskrbnino. Tako so n. pr. starši vpoklicanca, ki imajo majhen zaslužek, ali pa bratje in sestre vpoklicanca, ki dobivajo kot vajenci plačo, upravičeni do preskrbnine, ako je vpoklicanec storil zanje le toliko, da je njihova oskrba odvisna bistveno od njegovega zaslužka. Ker je potrebno, da izvirajo prejemki vpoklicanca iz dela, so upravičeni svojci delavcev in nastavljenec, kakor tudi malih kmetovalcev, ki ne vzdržujejo nobene tuje moči, in malih obrtnikov brez pomočnikov. Obrtnik sme imeti vaje, ne da bi izgubil pravico do preskrbnine. Preskrbnina se ne izplača, dokler vpoklicanec dobiva plačo, ali ako je v tako dobrim premoženjskih ali pridobitvenih okoliščinah, da preskrba svojcev z vpoklicanjem ni v nevarnosti. O tem, če se to pripeti, se bodo vršile poizvedbe. Ako se izpremene v času, ko služi vpoklicanec, razmere kakega svojca ali ako nastopi čas, ko vpoklicanec ne dobi več plačila, potem more oni, čegar prošnja se enkrat odkloni, vložiti novo.

Iz česa obstoji preskrbnina? Preskrbnina obstoji za vsakega poedinega upravičenca: 1. iz dnevne preskrbninske pristojbine in 2. iz dnevnega najemninskega prispevka. Le tisti ne dobi nikake stanovanjske pristojbine, ki stanuje v lastni hiši ali v taki hiši, ki je last vpoklicanca ali kdor ima stanovanje v javnih zavodih, kakor ubožnica.

Kako visoka je preskrbninska pristojbina? Kot preskrbninsko pristojbino določa zakon za vsakega upravičenca na dan znesek, ki je določen za „preskrbovanje vo-

jaških čet za glavo in dan“. Ta znesek določi vsako leto vojno ministrstvo. Za leto 1914 znaša vsled odredbenega lista za armado od dne 24. januarja 1914 za Dunaj 88 vin., za ostalo Nižje Avstrijsko 81 vin. Za druga mesta in dežele je nekoliko manjši, le za Tirolsko in Predarelsko je malo višji. Najemninski prispevek, ki se izplača poleg preskrbninske pristojbine, znaša polovico preskrbninske pristojbine. Otroci pod osem let stari dobe le polovico preskrbninske pristojbine in najemninskega prispevka. Seveda je vseeno, ako vsi ali le en del upravičencev stanuje skupno z vpoklicancem ali ne. Skupni preskrbninski prispevek (obstoječ iz preskrbninske pristojbine in najemninskega prispevka) znaša tedaj vsled v okrožni odredbi z dne 12. januarja 1914 za „preskrbovanje vojaških čet“ določenih zneskov za vsako osebo, ki stanuje v Ljubljani za čez 8 let stare K 1·14, za pod 8 let stare 57 vin., v ostali Kranjski K 1·05 — 52¹/₂ vin., v Inomostu K 1·50 — 75 vin., v ostali Tirolski in na Predarelskem K 1·35 — 65 vin., na Dunaju K 1·32 — 66 vin., na ostalem Nižje Avstrijskem K 1·21¹/₂ — 60³/₄ vin., v Lincu K 1·32 — 66 vin., na ostalem Gornjem Avstrijskem K 1·14 — 57 vin., v Trstu K 1·32¹/₂ — 65¹/₄ vin., na ostalem Primorskem K 1·20 — 60 vin., v Brnu K 1·27¹/₂ — 63³/₄ vin., na ostalem Moravskem K 1·20 — 60 vin., v Celovcu K 1·27¹/₂ — 63³/₄ vin., na ostalem Koroškem K 1·18¹/₂ — 59¹/₄ vin., v Lvovu K 1·26 — 63 vin., v Krakovu K 1·20 — 60 vin., v ostali Galiciji K 0·85¹/₂ — 42³/₄ vin., v Gradcu K 1·24¹/₂ — 62¹/₄ vin., na Solnograškem (v mestu in na deželi) K 1·23 — 61¹/₂ vin., v Opavi K 1·23 — 61¹/₂ vin., v ostali Šleziji K 1·14 — 57 vin., v Pragi K 1·20 — 60 vin., v ostali Češki K 1·27¹/₂ — 63³/₄ vin., v Zadru K 1·20 — 60 vin., v ostali Dalmaciji K 1·10¹/₂ — 55¹/₄ vin., v Černovicah K 1·12¹/₂ — 56¹/₄ vin., v ostali Bukovini K 0·91¹/₂ — 45³/₄ vin.

Iz te razpredelnice je razvidno, da taisti, ki stanujejo v glavnih mestih, dobe več kakor

oni, stanujoči v manjših mestih. V inozemstvu se nahajajoči upravičenec dobi 1 K 20 vin., otrok pod 8 let 60 vinarjev. Ima li vpoklicanec ženo in dva otroke, od katerih eden je star čez 8 let in eden pod 8 leti, in podpira svojo mater, ki se večinoma preživlja le od njega, in vsi stanujejo v Ljubljani, tedaj dobe te štiri osebe dnevno skupaj: trikrat po 1 K 14 vin. = 3 K 42 vin., enkrat po 57 vin. (za otroka pod 8 leti) 57 vinarjev, tedaj skupaj vsa družina 3 K 99 vin.

Preskrbninski prispevek za vse družinske svojce skupaj pa ne sme prekoračiti povprečnega dnevnega zaslužka. Več kakor je vpoklicanec povprečno zaslužil, ne more družina prejemati, čeprav šteje še toliko glav. Ako je vpoklicanec, čegar družina ima po zgoraj navedenem nastavku dobiti 3 K 99 vin., zasluži povprečno le 3 K 60 vin. na dan, tedaj bi dobivala družina le 3 K 60 vin. na dan. Ako je vpoklicanec podpiral svojca, toda le z manjšim zneskom, kakršnega določa postava kot preskrbninski prispevek, tedaj dobi ta družinski član le toliko, kolikor je vpoklicanec v resnici plačeval. Če je tedaj kdo, ki nima žene in zakonskih otrok, svoji materi in svojemu nezakonskemu otroku dajal le dvajset kron mesečno, potemtakem dobi mati ali otrok le 662/3 vinarja na dan. Če vpoklicanec pobegne ali če ga vojaško sodišče obsodi v težko ječo (ne pa, če je kaznovan v navadni zapor), tedaj se od dneva ubega ali od dneva pravne moči sodbe ne izplača nikak prispevek več. Preskrbninski prispevek se začne od dneva, ko je bil družinski oskrbovatelj vsled vpoklicanja zadržan, da bi izvrševal svoj obrt, in traja do dneva povratka v svoje stanovališče. Računa se tedaj tudi potovalni čas, ravnotako tudi čas, katerega prebije v kaki bolnici ali oskrbovalnici. Če je kak vpoklicanec v boju ubit ali če ga po kakem boju pogreše, ali če umre vsled telesne poškodbe ali bolezni, katero si vsled vojaške službe nakoplje, tedaj pristoji tistim, ki so upravičeni do preskrbninskega prispevka, ta preskrbninski prispevek dobivati

še šest mesecev po smrti ali po dnevu, ko so ga pogrešili, četudi je vojska končana tekom teh šestih mesecev. Po teh šestih mesecih pa imajo pravico do zelo majhne, takoiimenovane vojaške preskrbe.

Preskrbninski prispevek je nerubljiv. Preskrbninskega prispevka ne more sodišče zadržati, tudi vsak preodkaz je neveljaven. Le zneski, katere oblast ali občina izplača kot predujem za preskrbninski prispevek, se morejo poračunati.

Kako se zahteva preskrbninski prispevek? Zahtevati preskrbninski prispevek more vpoklicanec, če ima zato dovolj časa; zahtevajo ga pa lahko tudi svojci, katerim pristoji pravica do prispevka, tedaj žene, otroci itd. Za zakonske otroke ga lahko zahteva mati, za nezakonske pa varuh. Priglasitev je naznaniti občini, v kateri upravičenec stanuje. Ako svojci stanujejo na raznih krajih, tedaj se priglasijo pri raznih uradih. Če stanuje upravičenec na Ogrskem ali v Bosni, tedaj se priglasijo pri politični oblasti, kamor je vpoklicanec pristojen. Ako upravičenec stanuje izven Avstro-Ogrske, tedaj se priglasijo pri najbližjem konzulatu ali poslaništvu. Nepotrebne so pismene prošnje, ker imajo vsi uradi, ki pridejo v poštev, pripravljene obrazce ali formularje, katere morajo po navedbah upravičenca izpolniti. Dobro je, da se pri zglastitvi predlože dokumenti, iz katerih je razvidno sorodstvo vpoklicanca. Žena naj tedaj predloži poročni list, otroci pa naj izkažejo svoje sorodstvo s krstnim listom. Ako se pa vloži pismena prošnja, tedaj je koleka prosta. Prošnjo se odpošlje lahko tudi po pošti. V takem slučaju ni treba prilepljati kake znamke, če se napiše na ovitek ali na kuverto: „Tiče se priglasitve za preskrbninski prispevek. Po § 12. zakona z dne 26. decembra 1912, drž. zakon. 237, poštnine prosto“. Priglasitev se naj izvrši takoj po dostavljenem vpoklicanju in če ne dopušča časa, takoj po odhodu k vojakom. Tekom dveh mesecev po vpostavljenju v neaktivno razmerje, po razoroženju vpoklicanca ali tekom šestih mesecev po smrti ali pogre-

šanju vpoklicanca se je treba prijaviti, drugače je prepozno.

Kdaj in komu se izplača preskrbninski prispevek? Preskrbninski prispevek se izplača tistemu, ki je naznanjen pri priglasitvi upravičenja kot sprejemnik. Ako upravičenci ne stanujejo v istem stanovanju, tedaj se lahko naznani, da se denar odpošlje vsakemu posameznemu. Vsekakor pa je boljše, ako se vsi upravičenci že prej zedinijo na osebo, ki prejema denar za vse. Oblast pošlje namreč denar za vse družinske člane le na eno osebo, čeprav se imenuje več sprejemnikov. Ako sama izbere osebo, tedaj pošlje na najbližnjega sorodnika vpoklicanca. Da oblast ne izbere koga, ki družini ni po volji, tedaj je boljše, da se sprejemnik imenuje že prej. Kako si svojci med seboj razdele denar, se oblast ne vmešava. Izplačuje se preskrbninski prispevek vsakega pol meseca, in sicer če možno dne 1. in 16. Zgoditi se ima vedno v naprej. Že radi tega je potrebno čim najhitrejše priglasenje. Preskrbninskega prispevka ni treba vrniti, tudi ako se vpoklicanec pred dnevom, do katerega je vplačan, vrne domov.

Kdo odloča o upravičenju? Da dobi družinski član vpoklicanca preskrbninski prispevek, določajo komisije. V to imenuje zastopnika deželni predsednik, finančni ravnatelj in deželni odbor. V Ljubljani pa odpošlje namesto deželnega odbora svojega zastopnika ljubljanski župan. Občine so zavezane na zahtevanje oblasti, da sodelujejo pri izvršitvi zakona, predvsem, da pridno poizvedujejo. Politična oblast lahko določi poljubne osebe kot zaupnike za te poizvedbe.

O vojnih dajatvah.

Koncem leta 1912. se je vočigled zmed na Balkanu sprejela postava, ki določa vojne dajatve civilnega prebivalstva ob slučajih vojske. Postava je važna in je letos takoj po mobilizaciji stopila v veljavo. Prizadeva lahko vsakega in zato morajo biti njena določila vsakomur znana.

Postava o vojnih dajatvah se uporablja le ob mobilizaciji ali če se upostavi armada v vojno stanje in velja le toliko časa, dokler traja vojna nevarnost ali pa vojska. Po postavi določene dajatve se pa ne zahtevajo lahko samo za armado samo, marveč tudi za vse obrambne zadeve, ki so koristne in potrebne v vojski. Deželno brambno ministrstvo je določilo te postave 26. julija 1914 uveljavilo.

Vojne dajatve se morajo omejiti le na neobhodno potrebo in se mora plačati odškodnina.

Dajatve so:

1. Osebno delo za vojne namene.
2. Pridelitev tvorniških obratov.
3. Pridelitev voz, motornih voz in živine.
4. Poraba prometnih sredstev.
5. Stanovanje, hrana, krma.
6. Dolžnost občin za bolniško strežbo, shranjevanje blaga in podobno.

Osebno delo za vojne namene.

Osebno delo za vojne namene se sme zahtevati le izven vojne črte in to le, če dela ne morejo izvesti prostovoljni delavci ali pa črnovojniki. Pritegnejo se lahko vsi moški do 50. leta, če morejo delati. Mlajši delavci naj se ločijo od starejših in naj se delo, če le mogoče tako razdeli, da je primerno delu vpoklicanih. Oproščeni so osebne vojne dajatve:

a) ki niso dušno ali telesno za to delo sposobni:

b) državni in drugi javni uradniki, nadalje gotove osebe, ki sicer pripadajo armadi, a ki se radi važnih interesov oborožene sile ali javne službe puste na svojih mestih, kakor tudi taki črnovojniki. Končno so osebne vojne dajatve oproščeni duhovniki v pastirski službi. Od dlje trajajoče službe izven domače občine so oproščeni:

1. samostojni kmetje, lastniki tvornic in obrtniki,
2. take osebe, ki so potrebne za vzdrževanje rodbine.

Postava sama seveda ne navaja, h kakim delom se kdo lahko pritegne. Civilisti pri vojaških delih so podvrženi vojaški disciplinarni oblasti.

Delo se plača, in sicer z dnino in se povrnejo potni stroški. Če dobe vpoklicanci tudi hrano, se jim ta vsota odtegne od plače. Bolniški strežniki se dnevno odškodujejo z 8 kronami, pomožni sanitetni strežniki, vozniki motorjev, mehaniki, mašinsti, izprevodniki ali kovači, delovodje pri gonjenju živine dobe 5 kron, ostale osebe pa 3 krone dnevno. Če kdo oboli, ima pravico do brezplačnega zdravljenja v vojaškem sanitetnem zavodu. Kdor postane trajno nesposoben za delo, zadobi pravico do vojaške preskrbnine; če umre, zadobe svojci tiste pravice, ki jih imajo svojci umrlih vojakov.

Rodbine k osebnim dajatvam vpoklicanih oseb imajo pravico do podpor v tisti meri, kakor svojci mobilizirancev.

Pritegnjenje tvornic.

Lastniki obratov in tvornic so dolžni, če to vojaška oblast zahteva, da morajo najprej voditi svoj obrat ali ga pa prepustiti z osobjem vojaški oblasti. Če prevzame vojaška oblast obrat, ga preceni komisija. V takih obratih zaposleni delavci, ki niso nad 50 let stari, v teh obratih ne morejo službe odpovedati in so tozadevno odpravljena določila obrtnega reda. Iz dela se izstopi le, če nastopi kak oprostilen razlog od vojne dajatve. Pač pa smejo delo zapustiti pod običajnimi razlogi delavci, ki so stari nad 50 let. Plača ostane neizpremenjena, pač pa so podvrženi delavci vojaški kazenski in disciplinarni moči. Določila o bolniški, nezgodni in o smrtni odškodnini so tista, ki veljajo za ostale k osebnim dajatvam vpoklicane osebe.

Ostale vojne dajatve.

Zahtevati sme nadalje vojna oblast, da dá na razpolago vsak lastnik svoj voz s priprego.

Lastnik avtomobila se lahko obveže, da dá na razpolago avtomobil s šoferjem in z

upravo, ravno tako lastniki aeroplanov, zrakoplovov in vodnih vozil. Vsa zasebna pota, mostovi, viadukti se lahko vporabljajo, kakor tudi brodovi. Železnice, brzojave, telefone, ki so lastnina zasebnikov, lahko vojaki vporabljajo. Vsi lastniki zemljišč so dolžni, da jih izroče proti odškodnini vojaškim namenom. Stanovanja lahko vporabijo za nastanjenje, stanovalci morajo za nastanjence skrbeti in oddati se mora hrana in krma. Občine so dolžne, da prepuste svoje bolnišnice ali da ustanove zasebne bolnišnice in da sprejmejo v varstvo reči.

Oblasti in pravna sredstva.

Vojne dajatve se lahko tudi s silo izsilijo. Pač so dopustna pravna sredstva radi zahtevane obveznosti, o katerih razsojajo politične oblasti. Proti tem razsodbam so dopustne pritožbe na deželne vlade, proti tem pa na brambno ministrstvo. Priziv pa nima odločilne moči.

Odškodnina in povračilo naj se po možnosti plača v gotovini; če pa to ni mogoče, se vstavi potrdilo, ki se tako uveljavi:

Prijava odškodnine.

Če se povračilo ali odškodnina ne plača v gotovini in če stranka z odškodnino ni zadovoljna, lahko svoje zahteve pri pristojni občini ustmeno ali pismeno prijavi. To mora storiti v šestih mesecih vračunši dan, ko se veljavnost vojnih dajatev zopet odpravi.

Ravno to velja tudi za prijavo ali za izkaz preskrbovalnih zahtev tistih delavcev, ki pri vojnih dajatvah ponesrečijo. O teh zahtevkih uvedejo poizvedbe okrajne komisije, v katerih sta dva zastopnika občine, en finančni uradnik, en zastopnik vojaštva in en zapisnikar. Podobno sestavljena deželna komisija pregleda poizvedbe in komisija, sestavljena iz zastopnikov vojnega, deželno brambnega in finančnega ministrstva razsodi. Pritožbe ni. Vse tozadevne vloge so proste kolkov.

Vestnik Zadružne zveze.

Našim zadrugam. Mnogo krepkih sinov naše domovine je odšlo pod orožje na bojno polje, kamor

jih je klical naš prejasni vladar, da branijo pravico in čast očetnjave. V teh resnih časih se obračamo vsi k Onemu, ki vodi usodo narodov in ga prosimo božjega blagoslova za zmago naše ljubljene armade. Vse preveva zaupanje, da se naša vojska povrne domov zmagovita.

Naše zadruge so v mirnih časih požrtvovalno delale za procvit domovine. V teh težkih razmerah se morajo tem bolj zavedati svoje vzvišene naloge: pomagati onim, ki so pomoči najbolj potrebni. Zadruge naj ravno sedaj napno vse sile, da ne bo gospodarsko življenje trpelo prevelike škode. V zadnjih letih smo večkrat imeli večje ali manjše težave in krize, katere je izborna disciplina naših zadrug vselej srečno premagala. Tudi sedaj bomo vse prestali, ako vsakdo stori svojo dolžnost. Zato pa, združniki, vstrajajte na započeti poti, ne zgubite poguma, ohranite mirno kri, in delajte vsak v svojem kraju v blagor našega ljudstva in prospeh naše domovine! Uspeh gotovo ne izostane in potem bomo lahko še z večjim ponosom zrlji na svojo divno združno organizacijo.

Vojno stanje zahteva tudi v združništvu izvanrednih odredb, da se omogoči nadaljno delo. Združna zveza je svoje članice v teh časih vedno sproti obveščala o važnih izpremembah v splošnem narodnem gospodarstvu in jim je dajala natančna navodila, kako naj se ravnaajo. Prav velika večina članic je rada upoštevala Zvezine nasvete, ki so bili dobro premišljeni in utemeljeni v sedanjih izrednih razmerah. Temu skupnemu delu Zveze in njenih članic se je posrečilo, da se je pri ljudstvu ohranilo zaupanje v združno organizacijo. In to ne pomenja malo!

Sedaj ko so minuli časi največjega razburjenja, upamo, da bo tudi delovanje zadrug bolj in bolj prihajalo v normalni tir in da se bodo dale odslej naprej lažje premagati razne ovire, ki so motile poslovanje.

Združni pregled.

Važno za strojne in mlekarske zadruge. Oprostitev izvežbanega kmetijskega osobja od črnovojniške službe. C. kr. poljedelsko ministrstvo sporoča z odlokom z dne 16. avgusta 1914, št. 38247, da je c. kr. domobransko ministrstvo vsled intervencije poljedelskega ministrstva izdalo vojaškim poveljništvom na Dunaju, v Gradcu, Pragi, Litomericah in Krakovem sledeča navodila:

Črnovojniki, ki se bavijo s kmetijskimi posli in se ne dajo nadomestiti z navad-

nimi delavci, se morejo za čas neobhodne potrebe oprostiti, da jim ni treba stopiti v črno vojsko, če se jih absolutno potrebuje in če niso bili vpoklicani ali še niso prideljeni nadomestnim formacijam.

Oni, ki so že odšli k armadi, morejo dobiti dopust le izjemoma in v najnujnejših slučajih.

Da se prepreči zloraba, odredilo je c. kr. domobransko ministrstvo, da je dotične utemeljene prošnje vlagati potom političnih oblastij prve stopnje (t. j. potom okrajnih glavarstev), ki morajo potrditi, da gre pri tem za dejanski, javni interes.

To olajšanje se nanaša zlasti na ono osobje, ki je sposobno in določeno za oskrbovanje kmetijskih strojev, kakor mlatilnic, žitnih čistilnic, strojnih plugov in podobno; dalje na one osebe, ki jih kmetijske združne zveze neobhodno potrebujejo za dobavljanje živil.

Poljedelsko ministrstvo pričakuje zanesljivo, da se bo ta dalekosežna naklonjenost, ki se je izkazala le v interesu pospešitve v nekaterih deželah že dokončanih poljedelskih del, uporabljala samo v najnujnejših slučajih, ker bi zloraba vzpričo velikega števila v poštevh prihajajočih oseb mogla biti v kvar vojaškim dolžnostim in bi utegnila povzročiti, da bi brez dvoma zelo hvalevredna naklonjenost vojne uprave postala dvomljiva.

Začasno ustavljene revizije. — Ker je bilo pri Splošni zvezi nemških pridobitnih in gospodarskih zadrug na Dunaju vpoklicanih več revizorjev v vojno službo, se je zveza obrnila do pravosodnega ministrstva s prošnjo, naj bi dalo registracijskim sodnijam nalog, da bi ne vstrajale pri tem, da bi se moral točno izpolnovati v § 1. revizijskega zakona določeni rok dveh let za izvršitev revizij.

Pravosodno ministrstvo je prošnjo ugodilo in je izdalo vsem predsedstvom višjih deželnih sodnij naslednji odlok z dne 11. avgusta 1914, št. 26.996:

„Pravosodnemu ministrstvu se je naznanilo, da več za izvrševanje revizije pri pridobitnih in gospodarskih zadrugah opravičenih zvez vsled vpoklicanja njihovih revizorjev v vojno službovanje ne more v zakonitem roku izvršiti revizij, predpisanih po zakonu z dne 10. junija 1903, drž. zak. št. 133.

C. kr. predsedstvo se naproša, o tem obvestiti registracijske sodnije s pripombo, da obstoječe izvanredne razmere po mnenju pravosodnega ministrstva opravičujejo, da se v slučaju, ako ne bi pravočasno dospele prijave o izvršitvi revizije, opuste v § 5. odst. 1. ministrske naredbe z dne

24. junija 1903, drž. zak. št. 134 označene naznaitve na ministrstvo notranjih stvari in na politična deželna oblastva“.

Gospodarski pregled.

Kratek kalendarij vojnih in narodnogospodarskih dogodkov v zadnjem času.

23. julija.

Avstrijski poslanik v Belgradu izroči zahteve svoje vlade in zahteva odgovor v 48 urah.

25. julija.

Srbska vlada odkloni avstrijske zahteve, avstrijski poslanik zapusti Belgrad.

Pariška borza odpravi kupčije s francoskimi rentami.

Borza v Zürichu se zapre.

26. julija.

V Avstriji se odredi delna mobilizacija od 28. julija dalje.

Srbski poslanik zapusti Dunaj.

Orientalni ekspresni promet preko Belgrada se ustavi.

Dunajska borzna zbornica odredi zatvoritev borze za 27., 28. in 29. julija.

Enak sklep store vse druge avstrijske in ogrske borze.

Avstro-ogrška banka zviša obrestno mero za menični eskompt od 4 $\frac{0}{10}$ na 5 $\frac{0}{10}$.

Avstrijska vlada izda 5 cesarskih naredb, o razširjenju vojaške oblasti nad Dalmacijo, o sodelovanju občin in javnih uradnikov pri deželni brambi, o kaznovanju motenja v javnih obratih in o kršitvi dobavne dolžnosti ter o začasnih podreditvi civilnih oseb pod vojaško sodstvo; dalje nekaj odredb celokupnega ministrstva o proglasitvi izjemnega stanja v vsej Avstriji in o odpravi porotnih sodišč v Dalmaciji. Slednjič razglas domobranskega ministrstva, s katerim se odreja pričetek dolžnosti za vojne dajatve na dan 26. julija. Izda se tudi dalekosežna cesarska amnestija za delikte, ki so v zvezi z vojno službo.

27. julija.

Avstrijske banke zvišajo obrestno mero za vloge v tekočem računu od 3 $\frac{1}{2}$ na 4 $\frac{0}{10}$, za vezane vloge od 3 $\frac{3}{4}$ na 4 $\frac{1}{4}$ $\frac{0}{10}$.

28. julija.

Avstro-ogrška napove Srbiji vojsko. Državni zbor ogrski se zaradi vojske zapre.

V Srbiji se proglasi trimesečen moratorij.

29. julija.

Dunajska borza ostane do nadalje zaprta.

Na berlinski borzi se odpravijo ultimo-kupčije.

Amsterdamska banka zviša obrestno mero od 3 $\frac{1}{2}$ na 4 $\frac{0}{10}$.

Ruska državna banka zviša diskont za tri- in šestmesečne menice na 6 $\frac{0}{10}$, za devetmesečne menice na 6 $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{10}$.

Borzi v Montrealu in Toronto (Kanada) se zapreta.

Amsterdamska borza ostane zaprta.

Pariška produktna borza odpravi terminske kupčije.

Borzi v Rimu in Milanu ustavita terminske kupčije.

30. julija.

Borzi v Parizu in Petrogradu se zapreta za tri dni.

Kanadske borze se zapro.

Angleška banka zviša obrestno mero od 3 na 4 $\frac{0}{10}$, francoska banka od 3 $\frac{1}{2}$ na 4 $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{10}$, švicarska nacionalna banka od 3 $\frac{1}{2}$ na 4 $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{10}$, belgijska nacionalna banka od 4 na 5 $\frac{0}{10}$, švedska nacionalna banka od 4 $\frac{1}{2}$ na 5 $\frac{0}{10}$, rumunska nacionalna banka na 6 $\frac{0}{10}$.

Borzi v Kairu in Aleksandriji se zapreta, borza v Odesi se zapre za tri dni. Likvidacija francoskih rent na pariški borzi se preloži od zadnjega julija na konec avgusta.

31. julija.

V Avstro-ogrski se odredi splošna mobilizacija.

Avstrijska vlada izda naredbe o delni odpravi nedeljskega počitka.

Avstrijska vlada proglasi 14 dneven moratorij zasebnopravnih terjatev.

Dalje razglasi avstrijska vlada cesarsko naredbo o izjemnih določbah v državljanskem pravnem postopanju za vojaške in njim enake osebe. Posebna cesarska naredba izroča pravice politične uprave višjemu vojnemu poveljniku za Galicijo, Bukovino in nekatera okrajna glavarstva na Moravskem in v Šleziji.

V uradni „Wiener Zeitung“ se razglasijo naredbe udeleženih ministerstev o dokazilni moči notarijskih listin, izstavljenih na Ogrskem, o izročitvi konj in vozov vojaški upravi, o potnih listih, o posesti orožja, o omejitvi pomorskega prometa in o prepovedi izvoza in uvoza nekaterih predmetov.

Medmestni telefonski promet se ustavi.

Nizozemska odredi splošno mobilizacijo.

Nizozemska vlada prepove izvoz zlata in pooblasti državno banko, znižati kovinsko pokritje za bankovce od 40% na 20%.

Nemški zvezni svet odredi, da se ne smejo izvažati živila, krmila, stelja, živali in živalski izdelki, močna vozila in mineralno olje. Švicarska banka dobi pooblastilo za izdajo bankovcev po 20 frankov. Francoska banka sklone izdajati bankovce po 20 in 5 frankov.

Francoska vlada odredi, da se izplačevanje vlog pri hranilnicah omeji na 50 frankov za 2 tedna in vlagatelja.

Avstro-ogrska banka zviša diskont od 5% na 6% in ustavi oddajanje valut in deviz.

Nemška državna banka zviša diskont od 4 na 5%.

Angleška banka zviša diskont od 4 na 8%.

Ruska državna banka zapre svojo podružnico v Varšavi.

Dunajska produktna borza se zopet otvori. V Budimpešti se žitna borza zapre.

Londonska borza in borza v Odesi se zapreti.

Pariška borza ustavi kupčije v kulisah in v devizah.

Na berlinski borzi se odredi črtanje vseh kurzov.

V New-Yorku se zapre borza za bombaž, efekte in kavo.

Mnoge privatne banke in trgovske tvrdke v inozemstvu proglasijo insolvenco.

1. avgusta.

Na Nemškem, Francoskem, v Belgiji in v Švici se odredi splošna mobilizacija. Danska, Švedska, Norveška in Rumunija proglasijo nevtralnost.

Avstrijsko trgovinsko ministrstvo omeji izplačevalni promet v poštnih nakaznicah na najvišje zneske, ki so dopustni v dotičnih državah.

Nemška državna banka zviša diskont od 5 na 6%, angleška banka od 8% na 10%, belgijska od 5 na 6%, nizozemska od 4½ na 6%, bavarska banka na 6%, saksonska banka na 8%, norveška banka na 6½%, danska na 7%.

2. avgusta.

Nemčija napove vojno Rusiji.

Italija izjavi svojo nevtralnost v nemško-ruski vojni.

Grčija izjavi nevtralnost, ravno tako Turčija, ki odredi delno mobilizacijo.

V Bosni se proglasi 14dneven moratorij.

Turčija proglasi enomesečni moratorij.

Francoski moratorij se podaljša do 31. avgusta.

Italijanska vlada prepove izvoz žita in živine.

Standard Oil Co. ustavi izvoz petroleja v Evropo.

Severonemški Lloyd ustavi osobni in blagovni promet; isto sklonejo hamburške paroplovbe.

Avstro-ogrska banka zviša diskont od 6 na 8%.

Nemška državna banka ustavi menjavanje bankovcev za zlato.

Bavarska notna banka zviša diskont na 6%.

V Rimu se ustavi borzni promet.

3. avgusta.

Grčija prepove izvoz zlata, dalje izvoz goveje živine, premoga in moke.

Italijanske banke zvišajo diskont na 6%.

Budimpeštanska blagovna borza se zopet otvori.

Dunajska borza določi plačilni dan 3. septembra.

Pomorski odsek poslanske zbornice Zjedinjenih držav sprejme predlogo, da se odpravi prepoved o pristajanju tujih ladij v Ameriki, da ne bi preveč trpel promet v atlantskem oceanu. Senat izroči poslanski zbornici od njega odobreno predlogo, da se napravi več paroplovnih linij za prevoz pošte, tovarnega blaga in potnikov v Južno Ameriko in v Evropo.

4. avgusta.

Francoskemu poslaniku v Berlinu se izroče potni listi, nemški poslanik zapusti Pariz.

Belgijski poslanik zapusti Berlin.

Anglija napove Nemčiji vojno.

Nizozemska izjavi svojo nevtralnost.

Turčija zapre Dardanele in Bospor tujim vojnim ladjam.

Nemčija zapleni mnogo milijonov znašajoče naložbe ruske države pri berlinskih bankah.

V Italiji se zapadlost med 1. in 20. avgustom plačljivih menic odloži za 20 dni, hranilnice se pooblaste od 4. do 20. avgusta izplačevati vloge samo v znesku 5%; kot najmanjši iznos, ki se mora izplačati, se določi 50 lir; banke, ki izdajajo bankovce, se pooblaste, da jih smejo izdati za tretjino več nego znaša najvišja dopustna mera.

Pravila angleške banke se suspendirajo.

Nemški državni zbor sprejme predlog o dovolitvi 5 milijard vojnega posojila, predlog o dovolitvi (vojnih) posojilnic, dalje predlog o podalšanju rokov v meničnem in čekovnem pravu in predlog o določitvi najvišjih cen za nekatere vrste blaga.

V Zjedinjenih državah se spremeni bančni zakon toliko, da smejo banke, ki imajo pravico izdajati bankovce, povišati število bankovcev na 125% njihovega lastnega kapitala in rezerv.

V New Jorku je bil hud run na denarne zavode, mnogo manjših bank se je moralo zapreti. Na Ruskem se proglasi moratorij, ravno tako na Švedskem.

Avstro-Americana prekine promet čez atlantski ocean.

Dunajske banke zvišajo obrestno mero za naložbe v tekočem računu na 5%, za nove vloge določijo 4% obresti.

Švicarska banka zviša diskont od 5½ na 6%.

Turška vlada prizna bankovcem Banque Ottomane zasilni kurz.

Od raznih stranij se javlja, da je postalo mnogo zasebnih bank insolventnih in da se je moralo ustaviti delo v mnogih industrijskih podjetjih.

5. avgusta.

Črnagora napove Avstriji vojso.

Angleška izda proklamacijo o kontrebandi in da morajo ladje sovražnih držav zapustiti britska pristanišča do 14. avgusta.

Zedinjene države proglase nevtralnost.

Avstrijska vlada izda naredbo o suspenziji pravil avstro-ogrske banke. Avstro-ogrska banka sklone izdati bankovce po 2 kroni.

6. avgusta.

Avstrija napove vojno Rusiji.

Srbija napove vojso Nemčiji.

Egipet proglasi svojo nevtralnost.

Avstrija izjavi, da se bo ravnala po londonski deklaraciji o pomorskem vojnem pravu z dne 26. februarja 1909 in proglasi vse vojne potrebščine kot absolutno, živila in nekaj drugih predmetov kakor tudi denar kot relativno vojno kontrebando.

Avstrijsko in ogrsko finančno ministrstvo dobi pooblastilo za najetje vojnega posojila.

V Avstriji se izda cesarska naredba, kako je oskrbeti dela pri žetvi in obdelovanju polja, eventualno s tem, da se k poljskim delom pritegnejo v občini navzoče osebe.

Nemški zvezni svet se pooblasti, dovoljevati med vojso carine prosti uvoz hranil in živil in mineralnega olja.

Na Ruskem sklone ministrski svet, da se za časa vojske ustavi menjavanje kreditnih listov za zlato. Državna banka ruska se pooblasti, izdati kreditnih listov za nadaljnjih 1200 milijonov rubljev.

Francoska vlada izroči parlamentu predlog, da bi smela državna banka zvišati cirkulacijo bankovcev na 10.200 milijonov frankov.

7. avgusta.

Angleška vlada zahteva od zbornice 100 milijonov funtov šterlingov vojnega kredita.

Na Francoskem odklonijo finančni krogi vplačilo 21% novega državnega posojila.

Na Bulgarskem se uvede trimesečen moratorij.

Rumunija proglasi enomesečen moratorij. Rumunska državna banka zviša diskont na 7%, lombard na 8%.

Avstrijski Lloyd ustavi promet.

8. avgusta.

Angleška vlada dobi pooblastilo zvišati armado za 500.000 mož.

V Egiptu se proglasi vojno stanje.

Nad Belgijo se proglasi oblegovalno stanje.

Kitajska se izjavi kot nevtralna država.

Nemški zvezni svet sklone, da smejo sodnije dolžnikom podaljšati plačilni rok pred 31. julijem nastalih terjatev za tri mesece; dalje se odredi, da se tujezemske terjatve, nastale pred 31. julijem, z ozirom na moratorije po drugih državah v Nemčiji do nadalje ne morejo izterjavati.

Angleška proglasi splošen enomesečni moratorij.

Argentiniya predloži parlamentu predlogo, da se odredi 30 dneven moratorij.

Ogrska levantska paroplovna družba ustavi direktne vožnje v Avstralijo.

Angleška banka zniža diskont od 10% na 6%.

Francoska banka zviša diskont od 4½% na 6%.

V Ameriki se pričinja bojkot angleškega blaga, v Budimpešti bojkot francoskega blaga.

9. avgusta.

V Švici se odloži plačilni dan za menice za 30 dnij.

Francoska vlada odredi moratorij, da se pri tratah, zapadlih v času od 31. julija do 15. avgusta, dan plačljivosti odloži za 30 dnij.

Frankfurtske banke zapro za nekaj časa zaradi vpoklicanja uradništva svoje depozitne blagajne.

Angleška banka zniža diskont od 6% na 5%.

11. avgusta.

Črnagora napove Nemčiji vojno.

Francoski poslanik na Dunaju in avstrijski poslanik v Parizu dobita potne liste.

Generalni svet avstro-ogrske banke je v seji dne 20. avgusta sklenil, znatno razširiti za čas vojnih dogodkov krog onih vrednostnih papirjev, ki jih sme banka lombandirati, in sicer v okviru pravic, ki pristojajo banki po členu 65 njenih pravil.

Važne komisije v vsaki občini. Zlasti v vojskinem času se pokaže, kakšnega pomena za državo je dobro kmetijstvo. Brez gospodarstva in poljedelstva ne more vstrajati država v vojski.

Predpogoj za vse vojne priprave je vsikdar oskrbovanje z živili. V hudih časih ne sme trpeti pomanjkanja prebivalstvo in mora imeti v prvi vrsti vojaštvo potrebnih živil. Zato je nujno potrebno, da se s podvojeno pridnostjo poprimajo dela na polju vsi, ki so ostali doma. Nobeno delo ne sme zastati, če še tako manjka delavcev in poslov.

Zlasti je velikega pomena, da se pridelki tem hitreje spravijo v shrambe in se skrbijo za to, da se začne z obdelovanjem polja in s setvami že za prihodnje leto. V nekaterih kmetijah tega dela ne morejo izvršiti sami brez tuje pomoči. Posebno pri nas je opozarjala prečastita duhovščina prebivalstvo, da si pomaga drug drugemu, dajale so oklice in navodila zadržne organizacije in kmetijske družbe, kako naj pomaga sosed sosedu. Ker je pa treba tudi izvesti vse te načrte, je poljedelsko ministrstvo na cesarski ukaz izdalo odlok, ki naravnost določa, da smejo županstva prisiliti k delu na sosednem posestvu privatne osebe in skrbijo občinsko predstojništvo kot urad, da se izvršijo redno vsa poljedelska dela. V vsaki občini sestavi župan komisijo iz treh do sedem članov, v prvi vrsti duhovnikov, nadučiteljev, zdravnikov in zastopnikov poljedelskih združenj. Tega častnega mesta nikdo ne sme odkloniti. Komisija določi vse tiste kmetije, katerih ne morejo obdelovati radi pomanjkanja delavskih moči; nadalje pa sestavi tudi seznam delavskih moči, ki so v občini na razpolago. Kjer je potrebno, mora preskrbeti ta komisija za žetve, setve in obdelovanje polja potrebne delavce, ozirati se mora zlasti na kmetije, katerih moški so šli k vojakom.

Oproščeni obveznosti, da jim ni treba delati na tujih gospodarstvih, so: duhovniki, zdravniki, živinozdravniki, babice, bolniki, samostojni gospodarji, ki morajo oskrbovati delo na lastni kmetiji in njihovih poslih. Osebe, ki živijo od dnevnega ali tedenskega zaslužka, dobijo od gospodarja primerno plačo, sicer pa se pomaga sosedu brezplačno. Komisija tudi ukrene, da se brezplačno oskrbujejo konji, voli in poljedelsko orodje. Če primanjkuje v občini delavskih moči, poprosi za te komisija v drugih sosednjih občinah.

Komisija sklepa pri navzočnosti polovice članov z večino glasov; proti sklepom ni nobenega ugovora. Da se izvršuje redno ta odlok, za to mora skrbeti politična oblast.

Zakon glede kužnih bolezni. Živinorejci se opozarjajo na zakon glede kužnih bolezni z dne 14. aprila 1913. Kjerkoli se pojavi po deželi kaka sumljiva ali kužna bolezen, je treba to takoj javiti

županstvu, katero potem naznani stvar pristojni politični oblasti.

Znižanje obrestne mere avstro-ogrske banke. Generalni svet avstro-ogrske banke je sklenil pričenši z dnem 21. avgusta t. l. znižati obrestno mero od 8% na 6%. S tem je obrestna mera zopet dosegla stopnjo, kakor jo je imela ob izbruhu vojne. Za naše razmere izvanredno visoka obrestna mera 8% je bila odredjena dne 2. avgusta in je trajala torej 18 dnij. Takrat se je bila uprava banke odločila za toliko povišanje vsled pritiska razmer, največ pa zaradi tega, ker je bila angleška banka dne 1. avgusta zvišala diskont na celih 10%! Med tem je angleška banka znižala diskont na 6% in potem na 5%. Ko je naša banka dne 2. avgusta poskočila z diskontom na 8%, začelo se je v trgovskih in finančnih krogih takoj odločno gibanje proti tej izjemni odredbi, ker ni bilo videti pravih razlogov za tako silno podraženje. Diskont so navadno banke zvišale iz dveh vzrokov: ali da bi varovale zalogo zlata ali pa da bi preprečile prevelike zahteve po kreditu. Oba ta vzroka pa v tem slučaju nista mogla priti v poštev. Varovati veljavo in skrbeti, da se zaloga zlata ne zmanjša, je bilo nepotrebno, ker je promet v mednarodnem plačevanju skoro popolnoma prenehal in se cene deviz sploh ne notirajo, ker so borze zaprte; dalje je tudi upoštevati, da so vse nacionalne banke (ki izdajajo bankovce), ustavile izplačevanje v gotovini in tudi avstro-ogrska banka že dolgo ne oddaja deviz. Nastopati proti preobširnim zahtevam po kreditu, pa tudi ni pravega vzroka, ker se zahteva denar samo za najnujnejše potrebe. Te razloge je banka upoštevala in je sedaj znižala diskont, ko razmere postajajo zopet bolj normalne.

Nove dvekronske bankovce, ki jih je izdala avstro-ogrska banka, opisuje uradni popis sledeče: Bankovci avstro-ogrske banke z dne 5. avgusta 1914 imajo format 113 mm širine in 68 mm višine ter so tiskani na belem velim-papirju. Stran teksta ima na sivkasti guillochirani podlagi modro sliko, v sredi v ovalnem okvirju je idealna glava. Okvir ima na levi nemško, na desni strani ogrsko besedilo kazenske določbe. Na levi zgoraj je cesarski avstrijski orel in v rozeti guilloch vrednost note 2 K v osmih deželnih jezikih; na desni zgoraj je grb dežel ogrske krone in rozeta z belo številko 2. Pod obema rozetama je na levi strani nemški, na desni ogrski tekst note. Na drugi strani je v okviru zelenkast guillochiran fond z nemško in ogrsko označbo vrednosti 2 K v rjavem tisku ter s številko serije in tekočo številko.

Resen opomin našim kmetom. Sedanji resni položaj pač nujno zahteva, da se skrbi tudi za bodočnost. Sicer želimo in upamo, da vojska ne bode tako dolgo trajala, kakor se sklepa iz obsežnih predpriprav, vendar je za vse slučaje nujno potrebno, da se za dobo miru ravno z isto previdnostjo preskrbimo, kakor smo se sedaj za vojsko skrbno preskrbeli. V to svrho priporočamo tri predloge, katere nam je poslal dober poznavatelj naših kmečkih razmer:

1. Kmetje, ne prodajajte telet in skrbite kolikor mogoče vestno za naraščaj pri živini. Mlade živine ne prodajajte tudi takrat, ako se vam ponudijo nenavadno velike cene, kajti povpraševanje po živini in mleku ne bo majhno, dokler bo vojska.

2. Kmetje, združujte se, ne samo da si pri vsch delih medsebojno pomagatega, ampak tudi za nakupovanje poljedelskih strojev, ki so sedaj potrebni bolj kakor kedaj poprej in ki gotovo ne bodo postali dražji. S pomočjo posojilnic se bo gotovo dalo to izvesti tudi v manj imovitih občinah.

3. Sadjarji, težko se bo našla prilžnost, da bi letošnje sadje kakor dosedaj prodali za izvoz. Toda tudi drugače se da uporabiti, kar sicer v naših krajih ni bila povsod navada, a se je v drugih krajih z velikim haskom izvrševalo, namreč da se sadje suši. Posušeno sadje bo dobro služilo za hrano domačim ljudem, a gotovo ga bo kupovala tudi vojaška uprava v veliki meri in po dobrih cenah.

Zadruge bi naj v teh gospodarskih zadevah storile sedaj svojo dolžnost ter poučile ljudstvo.

Ne prodajajte živino za slepo ceno. Štajerska kmetijska družba objavlja daljši poziv, v katerem opozarja, da brezvestneži zdaj kmečke žene nagovarjajo in jih pregovore, da jim prodajo za slepo ceno živino. Tako postopanje brezvestnih mašetarjev upravičeno najstrožje obsoja in opozarja, da so cene mesu in masti, surovemu maslu in siru kakor tudi krmi določene od vlade. Te cene so popolnoma primerne položaju, ki ga je ustvarila vojska. Mesarji in živinski trgovci zato lahko plačnjejo za živino primerno visoko ceno, ki jo pa morejo živinorejci le doseči, če živine ne dajo kar vso naprodaj. Poljedelstvo in ves gospodarski položaj bi bil oškodovan, če bi se živina kar tako prodajala. Posebno za teleta velja to. Prezreti se ne sme, da vojaška uprava poseže lahko po kravah ne glede na to, če so breje ali ne, kar bi strašno našo živinorejo oškodovalo. Ker je letošnja košnja prav dobro izpadla, so štajerski kmetje dobro s krmo preskrbljeni in lahko prehranijo veliko množino živine. Vojaki bodo veliko živine potrebovali in jo bodo tudi

dobro plačali, skrbeti se mora zato zelo za dobro pleme. Na Srednjem in Spodnjem Štajerskem naj se vsaj zdaj ne prodajajo teleta (velja tudi za Kranjsko), ker jih v bodoče ne bo mogoče lahko nadomestiti morebiti tudi z dragim denarjem ne. — Ni potrebno, da se v tako resnih časih je telečje meso. Nič bi ne škodilo, če se prodaja telet omeji. Naznanijo naj se tudi oblastem vsi tisti, ki so izvabliali kmetom živino. Glavno načelo bodi: Ne prodajajte nobene živine, če to ni neobhodno potrebno!

Razne objave.

Kmetovalcem Avstrije! Veliki, toda resni časi nalagajo kmetovalcem Avstrije težka bremena. Na tisoče kmetovalcev stoji v orožju in se hrabro bori za čast in veličino naše domovine.

Nezmanjšana pa je ostala naloga kmetovalcev Avstrije, skrbeti za to, da preslavna vojska in v deželi ostalo ljudstvo ne trpita lakote.

To vzvišeno dolžnost izpolnjujejo kmetovalci v teh dneh na blagonosen način, ko ob lepem vremenu marljivo spravljajo v varno zavetje letino, ki nam jo je Bog v letošnjem letu v obilni meri naklonil.

Čvrste roke so zamenjale kose z meči. — Toda starei, žene in otroci napenjajo svoje slabotne sile in z občudovanja vrednim uspehom nadomeščajo one, ki so šli v boj za cesarja in državo, za svojo lastno grudo in za svobodo kmetov.

Na ta način je skoro v vsch delih naše širne domovine letina tega leta zasigurana.

To pa nas nikakor ne sme zadovoljiti in nikakor ne smemo pod mogočnimi utisi teh dnij pozabiti prihodnjih časov.

Če tudi se zatrdno nadejamo, da nam bode naklonjen blagoslov miru, še predno zazeleni prva setev, moramo vendar skrbeti, da nas najde prihodnje leto gospodarsko čvrste in da se po grozotah vojne ne pojavi beda lakote.

Zaloge letošnje letine se bodo deloma porabile, dovoz bo mogoče še oviran.

Gre za to, da se vkljub nedostajanju mnogih krepkih kmetiških rok in vkljub pomanjkanju konj, z vschi silami polje tako obdela, da bo v prihodnjem letu tako bogat sad rodilo, kakor ga nebeški blagoslov le more nakloniti.

Tudi najtežja skrb in najgloblja žalost ne sme ovirati rok sejalecev in z medsebojnim podpiranjem se morajo premagati vse težkoče.

Potrebno pa je nadalje, da letos ravno to sejemo, kar bomo prihodnje leto najbolj potrebovali: sadove, ki jih za vsakdanje človeško življenje najbolj rabimo.

Zatorej sejte pred vsem pšenico in rž, sadite krompir in sočivje, da uspešno nadomestite živila, ki jih daje živinoreja in mlekarstvo in ki vsled sedanjih zahtev vojevanja morebiti pozneje, vsaj deloma ne bodo v taki obilici na razpolago. Sadite tudi koruzo, kjer je podnebje za to pripravno.

Sejanje teh pridelkov bo v danih razmerah tudi sicer najbolj dobičkanosno.

Omejajte — v kolikor potrebni oziri na celokupno narodno gospodarstvo dovoljujejo — sejanje takih rastlin, ki so za narod, ki se vrača iz vojne, manj važne.

Pomnite dolžnosti, ki jo imate kot prehranjevalci države in celokupen narod Vam bo hvaležen.

Na Dunaju, dne 19. avgusta 1914.

C. kr. poljedelski minister:
Zenker l. r.

Vsem članom in njih namestnikom v okrajnih komisijah za preživljanje svojecev mobilizovancev. Zakon z dne 26. decembra 1912 drž. zak. št. 237 o državnem prispevku za preživljanje svojecev mobilizovancev določa v § 3., da je za upravičene do prispevka za preživljanje smatrati tiste svojece, katerih živčje je bil doslej odvisen od dohodka k aktivnemu službovanju poklicanega vojaka.

Upravičen do prispevka za preživljanje iz državnih sredstev so tudi svoji samostojnih malih kmetov, ki oskrbujejo gospodarstvo z udi svoje rodbine in brez tuje pomoči.

To zadnje zakonito določilo pa se ne sme tolmačiti zgolj po črkah, kajti sicer bi utegnile nastati največje krivice.

Samostojen mali kmet ostane gotovo tudi tisti posestnik, ki je primoran zaradi pomanjkanja lastnih delazmožnih rodbinskih udov v nadomestilo za obdelovanje posestva najeti hlapca ali deklo.

Pri tolmačenju navedenega zakonitega določila je torej pred vsem gledati na to, če posestvo ni večje, kakor bi se dalo pri navadnih razmerah z domačimi člani obdelati. Če posestvo ni tako veliko, da bi se moralo za njegovo obdelovanje na vsak način najeti tuje moči, in če najete moči nadomeščajo le premalo število rodbinskih članov, potem imajo svoji v vojake poklicanih posestnikov vso pravico do prispevka za preživljanje iz državnih sredstev.

V enakem smislu je dalo tudi c. kr. deželno predsedstvo navodilo vsem okrajnim glavarstvom na Kranjskem.

Blagovolite tudi Vi kot zastopnik deželnega odbora v okrajni komisiji za preživljanje svojecev mobilizovancev z vsem povdarkom označeno stališče zastopati.

Od deželnega odbora kranjskega.

Vabilo k občnemu zboru

Živinorejske zadruge v Šmartnem pri Litiji,

registrovane zadruge z omejenim poroštvom,

v nedeljo dne 6. septembra 1914 ob 3. uri popoldne
v „Društveni dvorani.“

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobritev računskega zaključka.
3. Slučajnosti.

V slučaju nesklepčnosti tega občnega zbora se vrši pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadržnikov.

Odbor.

Vabilo na redni občni zbor

Kitarskega društva v Domžalah,

registr. zadr. z omeji. zavezo,

ki se vrši v nedeljo 27. septembra 1914 ob 5. uri popoldne
v Društvenem domu.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za leto 1913/14.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Poročilo o izvršeni reviziji.
7. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadržnikov.

K obilni udeležbi vabi

odbor.

Vabilo na izvanredni občni zbor

Podgradske posojilnice in hranilnice,

registr. zadruge z neom. poroštvom v Podgradu,

ki se bo vršil v četrtek, dne 3. septembra 1914 ob 3. uri popoldne v zadržni pisarni v Nar. domu v Podgradu.

Dnevni red:

1. Prememba pravil § 2. zadržnih pravil.
2. Dopolnilna volitev enega člana starešinstva.
3. Slučajnosti.

Ako bi za to uro določeni občni zbor ne bil sklepčen, vrši se na istem prostoru in z istim dnevnim redom čez pol ure drugi občni zbor, kateri sme brezpogojno sklepati.

Starešinstvo.